

MUSIQA CHOLGU IJROCHILIGIDA MUSTAQIL ISH BAJARISHNI TO'G'RITASHKIL QILISHNING BA'ZI USULLARI

Muxamedov To 'lqinjon Djurayevich

Buxoro davlat universiteti o'qituvchisi, San'atshunoslik fakulteti dekanining Yoshlar masalalari va ma'naviy-ma'rifiy ishlar bo'yicha o'rinbosari

<https://doi.org/10.53885/edinres.2024.01.1.040>

НЕКОТОРЫЕ МЕТОДЫ ПРАВИЛЬНОЙ ОРГАНИЗАЦИИ ВЫПОЛНЕНИЯ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ ПО ИСПОЛНЕНИЮ НА МУЗЫКАЛЬНЫХ ИНСТРУМЕНТАХ

Мухамедов Толкин Джон Джуряевич

Преподаватель Бухарского государственного университета, Заместитель декана факультета искусствоведения по делам молодежи и духовно-просветительской работе

SOME METHODS FOR CORRECTLY ORGANIZING INDEPENDENT WORK ON PERFORMING MUSICAL INSTRUMENTS

Mukhamedov Tolkinjon Dzhuraevich

Lecturer at Bukhara State University, Deputy Dean of the Faculty of Art History for Youth Affairs and Spiritual Educational Work

<https://orcid.org/0000-0002-8485-8092>

Annotatsiya.: Maqolada Oliy ta'lim tizimi musiqa yo'nalishida ta'lim olayotgan talabalarni mustaqillikka, berilgan mustaqil ish topshiriqlarini katta mas'uliyat bilan bajarishga, o'z kasbini egallashda shaxsiy tashabbuskorlikni rivojlantirishga, talabalikning dastlabki davrdan boshlab muntazam mustaqil ishlash ko'nikmasini hosil qilish, mustaqil ta'limni to'g'ri tashkil etish, mustaqil mashg'ulotlarning taxminiy tuzilishi, vaqtdan ratsional va umumli foydalanish, ijroning ifodali bo'lishini ta'minlash, xatolarning kelib chiqish sabablarini aniqlash, uni bartaraf etishning yo'llarini izlash va topshiriqlarga ongli yondashishlariga o'rgatish yo'llari haqida so'z boradi.

Аннотация: В статье идёт речь о способах как научить студентов в системе Высшего Образования изучающих музыку стать самостоятельными, с большой ответственностью выполнять поставленные самостоятельные задачи, развивать личную инициативу в приобретении своей профессии. Формировать самооценку, правильно организовать самостоятельное обучение, примерную структуру самостоятельного обучения, времени рационального и общего использования.

Abstract: The article talks about ways to teach students in the Higher Education system who study music to become independent, carry out assigned independent tasks with great responsibility, and develop personal initiative in acquiring their profession. Form a sense of self, properly organize independent learning, an approximate structure of independent learning, rational and general use of time.

Kalit so'zlar: Oliy ta'lim tizimi, mustaqil ishlash ko'nikmasi, musiqa.

Ключевые слова: система высшего образования, навыки самостоятельной работы, музыка.

Key words: higher education system, independent work skills, music.

Kirish: Bugungi kunning dolzarb muammolaridan biri bu-yosh avlodning mantiqiy fikrlay olish hamda ilmiy salohiyatini rivojlantirish uchun barcha imkoniyatlarni yaratish, sog'lom, bilimli va ma'naviy barkamol avlodni tarbiyalash, global ishlab chiqarishning muhim bo'g'iniga aylangan kuchli iqtisodiyotni shakllantirish kabi masalalardir. Insoniyat paydo bo'libdiki, eng dolzarb, eng mashaqqatli va eng qiyin vazifa – yoshlar masalasi bo'lib kelgan. Mutafakkir

va allomalar, ziyolilar jamiyatning rivoji, tinchligi va xotirjamligini yoshlar tarbiyasi bilan bog'lagani bejiz emas. Tarbiya masalasi qadriyat, an'ana bilan bog'liqlikda hal etishga harakat qilingan bo'lsa, o'sha joyda rivojlanish bo'lgan. Yoshlar tarbiyasiga e'tiborsizlik bo'lgan joyda inqiroz va o'pirlilishlar sodir bo'lgan. Siyosatshunos Ravshan Baykulovning aytishicha, fan va texnika jadal rivojlanayotgan hozirgi sharoitda, aksari yoshlar oldida turli muammolarning paydo bo'lishi, birinchi navbatda, ularning dunyoqarashi tamomila o'zgarganida.

-Bu yoshlar vaqtini bekorga sarflab, kunlarini ijtimoiy tarmoqlarda o'tkazmoqda, — deya davom etadi siyosatshunos. Yer yuzidagi aholining 20 foizini yoshlar tashkil qiladi. Afsuski, millionlab yoshlar maktab nima ekanini umuman bilmaydi. Ya'ni, ular, mutlaqo savodsiz. Yana shuni ham aytish kerakki, kichik muammolar o'z-o'zidan yiriklarini keltirib chiqaradi. E'tibor bergan bo'lsangiz, jahon yoshlari orasida ishsizlik muammosi ham bugunga kelib eng dolzarb mavzuga aylandi. Hozir, hatto, eng rivojlangan mamlakatlarda yoshlar bandligini ta'minlash katta muammoga aylandi. Ularning ko'pchiligi xorijda ish topaman deb odam savdosi atalmish jirkanch jinoyatning qurboniga aylanmoqda.

Aynan shu muammolarni hal qilishda-ijtimoiy tarmoqlar orqali turli xildagi ma'lumotlarning kirib kelishi bilan yoshlar ongi va madaniyatining shakllanishida chalkashliklarga yo'l qo'ymaslik, professional ta'lim tizimini innovatsion usullar orqali rivojlantirish, o'quvchilarni zamonaviy bilim va ko'nikmalarga o'rgatish, mustaqil ravishda to'g'ri qarorlar qabul qilishga o'rgatish-bugungi kun har bir ziyolisining zimmasidagi ulkan vazifadir. Shuningdek yoshlar infratuzilmalarini rivojlantirish, xalqaro hamkorlikni rivojlantirish, millatlararo totuvlikni yanada mustahkamlash, shu bilan birga Oliy ta'lim tizimi bilan qamrovni kengaytirish, oliy ma'lumotli mutaxassislar tayyorlash sifatini oshirish, Oliy ta'lim tizimining barcha yo'nalishida ta'lim olayotgan talabalarni mustaqillikka, berilgan mustaqil ish topshiriqlarini katta mas'uliyat bilan bajarishga o'rgatish, o'z kasbini egallashda shaxsiy tashabbuskorlikni rivojlantirishga, talabalikning dastlabki davrlaridan boshlab muntazam mustaqil ishlash ko'nikmasini hosil qilishga, mustaqil ta'limni to'g'ri tashkil etish kabi masalalarga ham alohida e'tibor qaratilishi zarur.

Metodlar:

Ko'pgina davlatlar Oliy ta'lim tizimida yangi-Kredit ta'lim tizimining joriy etilishi bugungi kun professor-o'qituvchisi va talabalar zimmasiga bir qator mas'uliyat yuklaydi. Mustaqil ravishda tayyorlanadigan dars-auditoriyada o'tkazilgan mashg'uloting mantiqiy davomi ekanligini, uning vaqti va davomiyligini o'quvchining o'zi mustaqil rejalashtirishi hamda undan samarali foydalanishi zarurligini o'quvchi chuqur anglab etishi kerak. Auditoriyada o'tiladigan dars mashg'ulotlari jarayonida talaba kerakli ma'lumotlarni qanday tartibda konspektlashtirganligiga qarab, mustaqil ravishda tayorgarlik ko'rish jarayonida ushbu ma'lumotlardan foydalanishi mumkin. Fan haqidagi mavjud tushuncha va g'oyalarni birlashmasidan kartografiya tashkil qilish maqsadga muvofiq usuldir. Bunda talaba auditoriyada tahlil qilinib o'rganilgan mavzulardagi o'ziga notanish iboralar lugat to'plamini tuzib chiqadi. Mustaqil tayorlanish uchun berilgan asarlarni auditoriya mashg'ulotlarida o'rganilgan asarlar bilan solishtirish orqali mavjud bog'liklarni o'rganib chiqadi, natijada o'rganilayotgan mavzuning mazmunini chuqurroq o'zlashtirishga erishiladi. Shu o'rinda bir narsaga alohida e'tibor berish lozim: talabalarda mustaqil fikrlashlarini rivojlantirish uchun bir qator savollar o'rtaga tashlanadi. Bular:

-Muallif nima demoqchi, sizni fikringiz qanday?

-Auditoriyada tahlil qilinib o'rganilgan va mustaqil tayorlanish uchun berilgan asarlarning asosiy bog'liklari hamda farqlari nimada?

-Ushbu asar qaysi diapazonda va qanday cholg'u asbobida ijro etilganda tinglovchida yaxshi qoldirar edi deb o'ylaysiz?

-Asardagi eng faol kulminatsion parcha qaysi?

Shu bilan birga mashq qilish va dam olishni to'g'ri tashkil etish katta ahamiyatga ega. Talaba o'z o'qituvchisining ko'rsatma va fikrlariga ko'r-ko'rona ergashib bo'ysinishi emas, balki biror masala yuzasidan o'zining shaxsiy munosabatini ijro orqali bildira olishi kerakligi muhim. O'qituvchi rahbarligida o'tiladigan darsning ahamiyati katta, lekin bu ish o'quvchining mustaqil ishlari muhimligini inkor etmaydi. Xususan bu faoliyatda musiqa yo'nalishi talabalariga alohida

e'tibor qaratish zarur. O'quvchining mustaqil mashg'ulotiga sarf bo'layotgan vaqtini bekor o'tkazmasligini o'qituvchi o'rganib borish kerak. Buning uchun avvalo o'quvchiga mustaqil mashg'ulotni qanday tashkil qilish, nimalarga ko'proq e'tibor berish kerakligini sodda, oson yo'llar bilan tushuntirish lozim. Vaqtdan ratsional va umumli foydalanish mustaqil ishlashning asosiy prinsiplaridan biri bo'lishi zarur. Asosiy prinsiplaridan yana biri mashg'ulotning muntazam davomiyligidir. Xususan bu mashg'ulotlar musiqa yo'nalishidagi cholg'u ijrochiligi misolida oladigan bo'lsak, ijroni o'rgatishning dastlabki davridan boshlab o'quvchida muntazam mustaqil ishlashni ko'nikmasini hosil qilish zarur. Odatda, muntazamlikka erishish qiyin bo'lsa ham, bunday mashg'ulotlar asta-sekin odat tusiga ko'rib borishi maqsadga muvofiqdir. Ayrim o'quvchilarning uyga berilgan vazifani tayyorlay olmaslik hollarini ham uchratamiz. Buning sababi turlicha ko'rinishda bo'ladi. Lekin ko'p hollarda uy vazifasi tayyor emasligining sababi o'quvchining darsga bo'lgan yomon munosabati yoki dangasaligida emas, balki vazifani oxirigacha tushunib etmasligi, musiqa asarini o'rganishga qanday yondoshish kerakligini bilmasligi bo'lib chiqadi. Shu sababli mustaqil ishlash uchun berilayotgan vazifa o'quvchiga batafsil holda tushuntirilishi lozim. Ba'zi o'quvchilar mustaqil mashg'ulot paytida berilgan musiqa asarini boshidan oxirigacha ko'p marotaba takrorlayveradilar. Bunda musiqa asarining ma'nosini va o'ziga xos xususiyatlari to'la va aniq tahlil qilinmaydi. Asar o'qituvchi oldida ijro etib bera olish uchungina yuzaki takrorlanadi. Mustaqil shug'ullanishdagi mashg'ulotlarning kamchiliklardan yana biri o'quvchilar vazifani tayyorlash jarayonida o'z ijrolarini nazorat qila olmaydilar. Masalan, musiqa asari yod olinishida biror nota noto'g'ri o'rganiladi va buni o'quvchining o'zi sezmaydi. Yoki ma'lum bir ijro usuli noto'g'ri bajariladi va bu ham o'quvchining nazaridan chetda qoladi. Bunday kamchilik dars paytida har doim o'qituvchi tomonidan bartaraf etilib boriladi. O'rganilayotgan asarning ijrosi paytida o'zining harakatlari, tovushlarning to'g'riligini nazorat qilish ko'nikmasi o'quvchilarda o'z-o'zidan paydo bo'lmaydi, balki o'qituvchi tomonidan puxta rejalashtirilgan ravishda olib borilgan mashg'ulotlar evaziga erishiladi. O'z-o'zini nazorat qilishning ijrochi uchun ahamiyati juda katta. U orqali ijrodagi kamchiliklarga asta-sekinlik bilan bartaraf etish mumkin. Mustaqil mashg'ulot qanday tuzilishi kerak va nimalardan iborat bo'ladi? Yuqorida aytib o'tganimizdek, mustaqil mashgulot uchun berilgan vazifa qanchalik aniq, konkret bo'lsa, o'quvchining vazifasi shuncha osonlashadi. Mustaqil mashg'ulot qanday kechishidan qat'i nazar, uni ma'lum reja asosida olib borish yaxshi natija beradi. Quyida mustaqil mashg'ulotlarning taxminiy tuzilishi va vaqtini keltiramiz:

1. Gamma, uch tovushliklar va turli mashqlarni ijro etish 10-15 daqiqa.
2. Yangi berilgan vazifani o'zlashtirish 15-20 daqiqa.
3. Dam olish uchun 5 daqiqa.
4. Oldin o'rganilgan vazifalarni takrorlash 20-25 daqiqa.

Keltirilgan vaqtlar me'yori taxminiy bo'lib, albatta o'qituvchi uni belgilashda o'quvchining individual imkoniyatlarini hisobga olgan holda vazifalar hajmining katta-kichikligiga qarab kamaytirishi yoki, aksincha, ko'paytirishi mumkin. Mustaqil mashg'ulot uchun keltirilgan taxminiy vaqt jami 45-60 daqiqani tashkil etmoqda. Bu belgilangan taxminiy vaqt bir qarashda kamdek ko'rinishi mumkin. Ammo mashg'ulotlar muntazam ravishda davom ettirilsa, ko'zlangan natijaga bema'lol erishish mumkin. Musiqa asarini yod olishni har bir sozanda qobiliyati va imkoniyatlaridan kelib chiqqan holda amalga oshiradi. Bu borada hamma uchun yagona ko'rsatma bo'lishi qiyin. Ba'zi sozandalarda asarning notali matnini ko'rib eslab qolish qobiliyati kuchliroq bo'lsa, boshqalarida eshitib eslab qolish qobiliyati kuchli. Shu sababdan ham asarni yod olish ishida ularning metodlari turlicha bo'ladi. Muhimi, musiqa asari qaysi bir metod bilan yod olinishidan qat'iy nazar, u sozandaning yodida mustahkam o'rnashib qolishidir. Hozirgi paytda o'quv yurtlaridagi o'zlashtiriladigan ma'lumotlar miqdorining ortib borishi, kam vaqt sarf qilib ko'proq natijaga erishishni taqozo etadi. O'quvchilarning mustaqil mashg'ulotlari muvaffaqiyatli bo'lishiga o'qituvchi rahbarligida sinfdagi darsni shu mustaqil mashg'ulotga yaqinlashtirib o'tish yordam beradi. Bunda o'quvchi barcha vazifalarni mustaqil bajaradi va o'qituvchi kerak bo'lgandagina o'z ko'rsatmalarini beradi. O'qituvchining mustaqil mashguloti kunning qaysi vaqtiga mo'ljallanishi kerak? Bunday mashgulot vaqtini belgilash

o'quvchining kun tartibiga bog'liq. Agar o'quv yurtidagi mashg'ulotlar asosan kunning birinchi yarmida bo'lsa, mustaqil mashg'ulot kunning ikkinchi yarmida o'tkaziladi. Muhimi, mustaqil mashg'ulot har kuni bir vaqtda o'tkazilishi. Uy vazifasini bajarishning yana bir qator muhim tomonlari bo'lib, bularni o'quvchi esda tutishi zarur. Shulardan ba'zilarini ko'rib chiqamiz:

Musiqasi asari o'quvchi tomonidan avvalo to'g'ri tushunilishi, ya'ni asar mohiyati to'g'ri ochilishi asosiy vazifa qilib qo'yilishi kerak. Oldin aytib o'tilganidek, asar ma'nosini to'g'ri tushunishda ijro uslublarining tanlashishi, belgilarga rioya qilish, applekaturaning to'g'ri qo'yilishi kabi masalalar muhim ahamiyatga ega. O'quvchining mustaqil mashg'ulotlari paytida uning diqqat-e'tibori albatta biror konkret vazifani bajarishga qaratilishi kerak. Aks holda mashg'ulot quruq ma'nosiz kechib, hech qanday natijaga erisha olmaslik mumkin. Ba'zi o'quvchilar musiqa asarini o'zlashtirish davrida nota tekstiga ko'proq e'tibor berib, ijroning ifodali bo'lishi kerakligini unutib qo'yadilar. Shu kamchilikning oldini olish maqsadida o'quvchilarning diqqat markazida doimo ijroni ifodali bajarish vazifasi turishi shart. Boshqacha aytganda, o'quvchilar asar tekstini o'zlashtirishga qancha kuch sarf qilishsa, ijroning ifodali chiqishiga ham shuncha e'tibor berishlari kerak. Ijroning ifodali chiqishi esa o'quvchining fikrlashi va tasavvur qila olishiga juda bog'liq jarayondir. Mustaqil tayorgarlik jarayonining samaradorligi fikrlash harakat va nutqning o'zaro aloqadorligi bilan aniqlanadi. Til yordamida fikrlash mustahkamlanadi va rivojlanadi. Y'ani nota matnini o'rganishda albatta solfedjio kuylab, dirijyorlik to'ri yordamida sanoq o'lchamlarini mustaqil tekshirib chiqish zarur. Fikrlashni rivojlantirishga faqat talabning mustaqil faoliyati emas, shu bilan birga o'qituvchisi yoki shu sohada ta'lim oluvchi boshqa guruhdoshlari bilan muloqot vositasi ham zarur. Talabalarning mustaqil ishlari didaktik jihatdan o'qituvchi tomonidan tashkillashtirilgan va o'z-o'zini tayyorlashga yo'naltirilgan talabning kompleks amallaridan iborat bo'lishi maqsadga muvofiq. Bunda talabaga o'quv jarayoni bevosita o'qituvchining ishtirokisiz vujudga keladi.

Natijalar:

Mustaqil ta'limning qimmati - talaba mustaqil tayorgarlik natijasida erishgan yutuqlarini turli yo'llar bilan rag'batlantirib borish orqali ortadi. Mavzuga xos axborot hajmini muntazam ravishda o'zgartirish lozim bo'ladi. Qo'shimcha ma'lumotlar berib borish bilan faqat miqdor ko'rsatgichi emas balki sifat ko'rsatgichi oshishi nazarda tutiladi. Talabning bilim ko'nikma va malakalarini oshirishga bo'lgan intilishini rivojlantirib borish - o'qituvchining doimiy vazifasi bo'lmog'i kerak. Ushbu jarayon talabada intellektual hamda bilim olish jarayonining o'sishiga asos bo'ladi. O'qituvchi fanga oig yangi adabiyotlar va ma'lumotlar bilan tanishtirarkan talabalarga o'qitadigan kursi doirasida va shu bilan birga uning intellektida rivojlantirishga turtki bo'ladigan vazifani amalga oshirgan bo'ladi. Xususan musiqa cholg'u ijrochiligi yo'nalishi talabalari mashg'ulotlari davrida shuni kuzatishimiz mumkinki ijro etiladigan asarlar dunyoga taniqli turli ijrochilat tomonidan oldin chalingan bolishi mumkin. Ularning ijrolarini o'qituvchi va talaba birgalikda tinglashi, tomosha qilishi, tahlil qilish jarayoni albatta yo'l qo'yiishi mumkin bo'lgan biror xatoni oldindan ko'ra bilish imkonini beradi. O'quvchi biror xatoga yo'l qo'ygan paytda, shu bo'lakni sekin tempda diqqat bilan qayta takrorlasa yo'l qo'yilgan xatoning sababini to'g'ri aniqlab, shu xatoga boshqa yo'l qo'yimaslik choralari ko'rish mumkin. O'quvchilar ijrosidagi xatolar ham bir-biridan farq qiladi. Ayrim holatlarning qaytarilishi o'quvchilarda odat tusiga kirib, asarning ma'lum qismida xato deyarli har safar takrorlanaveradi. Bunga sabab noto'g'ri tanlangan applikatura, ijro usuli yoki boshqa bir kamchilik bo'lishi mumkin. Bunday xatolarning kelib chiqish sababini to'g'ri aniqlash - uni bartaraf etishning garovidir. Xatolar tasodifiy xarakterga ega bo'lsa ham, ularga yo'l qo'yimaslik lozim. Xatolar qanday bo'lishidan qat'i nazar o'quvchi o'zining mustaqil mashg'uloti paytida ularni bartaraf etish choralari topishni o'zining asosiy maqsadlaridan biri qilib qo'yishi kerak. Cholg'u ijrosi bilan shug'ullanish natijasida o'quvchi ham aqliy, ham jismoniy charchashi sababli uning dam olishiga bir oz vaqt ajratilishi kerak. Aks holda ijroning sifati yomonlashib, xato va kamchiliklarga yo'l qo'yilishi mumkin. Su o'rinda aytib o'tish joizkim-ta'lim jarayonida o'quvchilarning alohida jihatlarini hisobga olish ham didaktikaning asosiy tamoyillaridan biri bo'lib hisoblanadi. U o'qitish jarayonini har bir o'quvchiga xos xususiyatlarni ko'zda tutgan holda tashkil qilishni taqozo etadi. Ma'lumki,

har qanday shaxs muayyan geografik muhitda shakllanadi. Uning tabiatida o'sha muhitga xos jihatlarni muhrlangan bo'ladi. Shuning uchun ham o'qitish jarayonida mintaqaviy xususiyatlarni hisobga olish tamoyili ham didaktikaning zarur talablaridan biridir. Milliy didaktikaning asosiy tamoyillaridan biri ta'limning insoniylashuvidir. Mazkur tamoyil ta'lim jarayoni uchun bilim emas, balki o'quvchi shaxsi asosiy qadriyat ekanligini anglatadi. Bunda o'quvchi shaxsini shakllantirishga ustuvor o'rin beriladi. Ta'limning insonparvarlashuvi tamoyili o'zbek didaktikasining asosiy talablaridan bo'lib, ta'lim mazmunini belgilash va pedagogik amaliyotni tashkil etishda shaxs ma'naviyatini shakllantirishga yo'naltirilgan o'quv fanlariga ustuvor ahamiyat berilishini ko'zda tutadi. Estetik, badiiy turkumdagi predmetlarni o'qitishga alohida e'tibor qaratish yo'li bilan o'quvchilarning hissiyotini shakllantirishga erishish, ularda iroda xususiyatlarini tarkib toptirish muhimdir. O'quvchi ma'naviyati bilan uning o'zlashtirishi o'rtasida uzviy aloqa borligi zamonaviy psixologiya fani tomonidan asoslab berilgan. Bu holatni hisobga olmay ish ko'rgan pedagog muvaffaqiyatsizlikka mahkumdur. Barchaga ma'lumki qiziquvchan o'quvchilar har qanday mavzuni chuqur o'rganadilar. Bundan talabada asarga bo'lgan qiziqishini kuchaytirish zarur degan xulosaga kelamiz. Demak ko'zlagan maqsadga erishishning yana bir vositasi - talabalarda har gal yangi asarni o'rganish jarayonida ushbu asarga bo'lgan qiziqishini oshiruvchi usullar va ma'lumotlarni izlab topish kerakligi muhim va shart omillardan biridir.

Xulosa va tavsiyalar.

Xulosa qilib aytganda, Musiqa san'ati cholg'u ijrochiligi yo'nalishi fanini o'qitishda talabalarining mustaqil ishlashini tashkil qilish, talabalar bilan ilmiy izlanishlar olib borish ishlari- mustaqil fikrlashga, dunyoqarashi keng, etuk mutaxassislarni tayyorlashga zamin yaratadi. Musiqa ilmini o'rganish jarayonida ushbu vazifalarni talaba yoshlar onglariga singdirmoq orqali chuqur fikrlash va tahlil qilish natijalariga asta-sekin erishiladi. Zero buyuk mutafakkirimiz Abdulla Avloniyning fikricha, - «Fikr tarbiyasi eng kerakli, ko'p zamonlardan orzu qilib kelingan, muallimlarning diqqatlariga suyalgan va vijdonlariga yuklangan muqaddas bir vazifadir. Fikr insonni sharofatlik, g'ayratlik bo'lishiga sabab bo'lur»- deb yozadi o'zining «Turkiy guliston yoxud axloq» asarida.

Foydalanilgan adabiyotlar va internet saytlari:

1. Sh.U.Norova T.Dj.Muxamedov 2020 "Tarbiyaviy jarayon qonuniyatlari va prinsiplari hamda ulardan talabalar amaliyotida foydalanish" International Journal of Psychosocial Rehabilitation, Vol. 24, Issue 04, ISSN: 1475-7192 6485-6492 betlar
2. Мухамедов Тулкин Джураевич 2020. «Способы направления студентов на информационные технологии» VESTNIK NAUKI I OBRAZOVANIYA № 21 (99). Chast 2 Moskva 2020 ISSN2541-7851 <https://cyberleninka.ru/article/n/sposoby-napravleniya-studentov-na-informatsionnye-tehnologii>
3. Tulkinjon Djurayevich Muxamedov Sharq xalqlari san'ati tarixi, musiqa merosi va maqom ijrochiligi haqida «SCIENTIFIC PROGRESS» Scientific Journal ISSN: 2181-1601 // Volume: 1, ISSUE:6 <https://cyberleninka.ru/article/n/sharq-xalqlari-san-ati-tarixi-musiqa-merosi-va-maqom-ijrochiligi-haqida>
4. Мухамедов Т. Д. 2021 «Способы и средства развития музыкальных способностей учащихся на уроках музыки». Проблемы науки, (2021).43. <https://cyberleninka.ru/article/n/sposoby-i-sredstva-razvitiya-muzykalnyh-sposobnostey-uchaschihsyana-urokah-muzyki>
5. Muhammedov To'lqinjon Jo'rayevich 2021 "Issues of theory and methods of the conductor executive arts" European Scholar Journal (ESJ) Available Online at: <https://www.scholarzest.com> Vol. 2 No. 9, SEPTEMBER 2021, ISSN: 2660-5562
6. Tulkinjon Juraevich Mukhamedov "Factors of Social Activity of Students of Higher Educational Institutions" European Journal of Innovation in Nonformal Education (EJINE) Volume 2 | Issue 6 | ISSN: 2795-8612
7. Muxamedov To'lqinjon Djurayevich 2022 "Oliy ta'lim sohasida Xor-dirijorligi mahoratini oshirish texnologiyalari" Special issue | 2022 "Innovative Features of Learning for Development" Analytical Journal of Education and Development ISSN: 2181-2624 www.sciencebox.uz
8. To'lqinjon Djurayevich Muxamedov April 30th 2022 Badiiy havaskorlik yo'nalishida "Buxorcha" va "Mavrigi" turkumlarining rivojlanishi International Conference on Research Identity, Value and Ethics Hosted from USA, April 30th 2022 <http://www.conferenceseries.info/index.php/ICRIVE>
9. <https://flamenco.ru/uz/toi-ili-inoi-professionalnoi-deyatelnosti-osnovnye-tipy-i-vidy-professionalnoi-deyatelnosti-sovr/>
10. <https://uz.wikipedia.org/wiki/Didaktika>